

אור הנר

עורך: נדיה אטון

דבר העורך

"ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי" (כ"ב, ל"ג)

חודשים נולדו לו במזל טוב תאומים בריאים ושלמים. וראה בכך אות מן השמים, שמאחר שהיטיב דרכיו 'החזירו' לו גם אותו הילד ההוא שנולד מת. (באר הפרשה)

סיפר רבי אלימלך בידרמן שליט"א: סיפר לי אדם אחד ששכנו רצה להרחיב ולבנות חדר נוסף לביתו אך הוא לא הסכים, ותבעו השכן לדין תורה, ואכן הגיעו השניים לבית הדין ושטחו את טענותיהם, ובתוך הדברים אמר לו הדיין שליט"א כדאי לך לוותר... נענה האיש ואמר: "אם הרב אומר שכדאי לי לוותר הריני מושך את כל טענותיי ותביעותיי". ומיד חתם שהוא מאשר לבנות. כשחזר לביתו מצא את בנו שהוא בן שנה שוכב על הארץ כשפניו כמעט שחורות מחוסר אוויר לנשימה, אחר שנחנק מכדורי שוקולד (המסוכנים לתינוקות לבליעה מבלי מציצה מקודם), הכניס האב את אצבעו לפה של התינוק בכדי להוציא את ה'כדור' אך שוד ושבר... בזה דחף את הכדור יותר לעומק הגרון, וכבר ראה את הילד מת כנגד עיניו רח"ל, נשא עיניו למרום וצעק: "רבונו של עולם זה עתה ויתרתי... אנא ה' הושיעה נא", שוב הכניס את האצבע והצליח להוציא את הכדור שוקולד מהפה, מיד חזר הילד לנשום, וב"ה הינו ילד בריא ושלם.

לי האברך: אחד מהשכנים שלו רצה להרחיב את דירתו, כל השכנים הסכימו חוץ ממנו מחמת סיבות שונות, והנה כעבור זמן מה, בחודש אלול, נולד לו ילד 'בעיתי ובזמנו' ללא רוח חיים רח"ל, והרגיש שיש עליו 'תביעה' מן השמים, ולא ידע בדיוק מדוע.

והנה בכ"ד באלול, נערכה עצרת התעוררות לסמינר 'בית יעקב' בני ברק, וגם תושבות העיר הוזמנו להשתתף באותה עצרת, והזמינו אותי לשאת דרשה, אשתו גם הייתה באותה עצרת. נשאתי דרשה ועוררתי על עניין ה'מעביר על

רש"י: ואותה החייתי, ועתה מפני שדברה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד בתוכחה כמו שכתוב ויאמר לא - הרגתיה, שלא יאמרו זו היא שסילקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב שחס המקום על כבוד הבריות.

בפרשתנו התורה מספרת על המלאך שניצב בדרך של בלעם. בלעם לא רואה את המלאך, אומנם האתון רואה את מלאך ה'. בלעם מכה את האתון ג' פעמים, והנה קורה נס - האתון פותחת את פיה ומוכיחה אותו. הקב"ה פותח את העיניים שלו, והוא מגלה לפניו את מלאך ה', שמוכיח אותו אף הוא.

רש"י הקדוש מסביר, שהמלאך גילה לבלעם שהאתון שלו תמות, מפני שהיא הוכיחה אותו, ובורא עולם לא רצה שבלעם יתבייש, כשכולם ידעו שהאתון של בלעם הוכיחה אותו, לכן האתון מתה.

לא יאומן!!! בלעם הרשע כל רצונו לאבד את בני ישראל ובכל זאת, הקב"ה מרחם עליו ולא רוצה שהוא יתבייש.

ועלינו ללמוד מכאן קל וחומר, אם חס המקום על כבודו של אותו רשע טמא בתכלית הזהירות שלא לפגוע בכבודו ושלא לצער אותו. עלינו להיזהר בכבוד חברנו ואפילו אם אדם זה רודף אותנו ומצער אותנו עדיין עלינו להעביר על מידותינו ולא לענות שם דבר, שאף אדם אינו גרוע מבלעם שרדף אחר ישראל לקללם ולאבדם מן העולם ח"ו ומכל מקום עדיין נזהר הקב"ה שלא יתבייש...

בוא וראה מתן שכרו של המעביר על מידותיו, סיפר הדרשן הנודע הגאון רבי אשר דרוק שליט"א: "לפני כמה שנים, מסרתי דרשת התעוררות בבני ברק, בצאתי משם ניגש אלי אחד המשתתפים ואמר לי: "כבוד הרב אני חייב להודות לך...". לא הכרתי את אותו אדם, ולא הבנתי מה הוא רוצה ממני. שאלתי אותו: "על מה אתה צריך להודות לי?". ענה לי האברך: "אני חייב להודות לרב על מעשה שאירע עם אחד משכני והרב בעקפינו היה קשור". סיפר

מידותיו, והבאתי דברי חז"ל מפורשים (ר"ה יז. חגיגה ה.) שהמעביר על מידותיו מוסיפים לו חיים על שנותיו, ואמרת: "מי האיש החפץ חיים, ורוצה להגיע לשנות התשעים בבריאות - שיעביר על מידותיו, ונתתי דוגמאות מחיי המעשה, כגון, אם אחד מהשכנים רוצה לבנות ולצאת מחוץ לגבולות שלו - הניחו לו לעשות כרצונו... וכיו"ב.

כשחזרה האישה לביתה אמרה לבעלה: "גם אני רוצה לחיות תשעים שנה, ושמעתי מ'הדרשן' שהעצה היא להיות מעביר על מידותיו, לוותר לשכנים ולתת להם להוסיף על דירתם כאוות נפשם. ואכן כבר באותו הלילה הודיע האברך לכל שכניו שהוא מסכים לכל מה שהם מבקשים וחתם על הסכמתו. כעבור עשרה

וודאי אין זה דבר קל להיות מעביר על מידותיו... סיים הרב בידרמן את סיפורו אך הקושי לאבד ילד ל"ע גדול הוא הרבה יותר... ומוטב להתיישר בוותרנות מאשר לעבור ייסורים אחרים.

ביום חמישי הקרוב נכנסים אנו לימי בין המצרים, ימים שעם ישראל מתאבל על חורבן ב' המקדשות שנחרבו לנו, בית המקדש השני נחרב בעוון שנאת חנם, וכדי להשלים את התיקון עלינו להרבות באהבת חנם, לסגור אחד על השני, לא לבייש אחד את השני ולסלוח אחד לשני. יה"ר שנוזה לראות בביאת משיח צדקנו ובנין בית המקדש במהרה בימנו אמן, שבת שלום ומבורך.

אי"ה מידי יום שלישי מתקיים שיעור תורה מפי הרב נדיה אטון

בבית הכנסת רינת מרים רחוב נחמן אביגד 2 באר שבע בשעה 20:15 בברכת ברזכים הבאים

דבר תורה לסעודה שניה

אור החיים הקדוש

"וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. ויגר מואב מפני העם מאד"
שואל האור החיים הקדוש מדוע דווקא המואבים פחדו ולא המדינים, והרי מדין היו יותר צריכים לפחד משום שהם נהרגו.
מתרץ האור החיים הקדוש על פי דברי המדרש (במדבר רבה) שבלק היה מנסיכי מדין, ומפני שפחדו מעם ישראל המליכוהו עליהם. אם כן יוצא, שגם מואב וגם מדין פחדו מעם ישראל.
שואל האור החיים שאלה נוספת: הרי גם מואב וגם מדין פחדו מעם ישראל. אם כן מדוע נכנעו מואב מפני מדין והמליכו מלך עליהם מנסיכי מדין, ולא להיפך? ומתרץ האור החיים: הטעם שמואב נכנעו למדין, משום שמואב היו צריכים להצעה של מדין, שהרי משה רבנו גדל במדין והכירו אותו המדינים, לכן המואבים רצו ליטול עצה ממדין.
(ישובים ותירוצים על אור החיים הקדוש)

דבר תורה לסעודה ראשונה

פרשת בלק?!

מבין חמישים וארבע פרשיות התורה נקראות חמש פרשיות בשמות של אנשים: "נח", "יתרו", "קורח" "בלק" ו"פינחס". על נח מעיד הכתוב במפורש: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" (בראשית ו, ט). יתרו חותן משה זכה להוסיף פרשה מיוחדת בתורה: "ואתה תחזה..." (שמות י"ח כ"א - כ"ג). על עדת קורח אמרו חז"ל במסכת סנהדרין (ק"י, ע"א), שהיו גדולים בתורה. פינחס בן אלעזר זכה לקדש שם שמים, בקנאו קנאת ה' לעיני כל ישראל.
אולם לגבי בלק יש מקום לשאול: על שום מה זכה מלך מואב זה, שביקש להצר לישראל, שתיקרא פרשה בתורה על שמו? מסבירים זאת חכמי ישראל על פי המאמר המובא במסכת סוטה (מ"ז, ע"א): "בשכר ארבעים ושנים קורבנות, שהקריב בלק מלך מואב - זכה ויצאה ממנו רות, שיצאו ממנה דוד ושלמה".
לפי מסורת זו, עמדה לו לבלק זכותם של צאצאיו הדגולים: גדולי המלכים בישראל, דוד ושלמה, וכך הונצח שמו של מלך נוכרי זה, שלא הסתיר את שנאתו הכבושה לישראל, על אחת מנ"ד הפרשיות שבתורה.

דבר תורה לסעודה רביעית

רבי חיים בן עטר בעל ה"אור החיים" הקדוש

בעל ה"אור החיים" הקדוש ר' חיים בן עטר נודע בכינוי ה"אור החיים הקדוש" על שם ספרו, היה מגדולי פרשני המקרא בתקופת האחרונים, פרשן התלמוד, מקובל ופוסק הלכה. חיבורו הידוע ביותר הוא הספר "אור החיים" פירושו על התורה. את מרבית שנותיו, כארבעים שנה, חירבי חיים בן עטר במרוקו. בתקופה זו היה מוכר בעיקר בקרב יהדות מרוקו. בגיל ארבעים ושלוש עלה לארץ ישראל עם שתי נשותיו (מאחר ולא נולדו לו ילדים נשא עוד אישה) וחבורת תלמידים שהתעתדה להקים בארץ ישראל ישיבה, תוך כדי שהוא קורא ליהודים שפגש בדרכו להצטרף לעלייתם. במסעו לארץ ישראל עבר דרך איטליה, ובה הדפיס את ספריו שהקנו לו את שמו בפזורה היהודית כולה, אף בזו האירופית. לאחר תקופת נדודים בצפון ארץ ישראל, השתקע בירושלים ובה הקים את ישיבתו, "מדרש כנסת ישראל". נפטר כשנה לאחר בואו לירושלים, בקיץ תק"ג, בגיל 47. האור החיים הקדוש נטמן בהר הזיתים. לפני הר הזיתים נמצא מקום שקוראים לו "גי בן הנום", וזהו הפתח לגיהנום. (ע"פ הגמרא סוכה לב:).
האור החיים הקדוש נפטר ביום ט"ו בתמוז, אי"ה ביום שלישי הקרוב יום הילולתו זיע"א.

דבר תורה לסעודה שלישית

פניני הבן איש חי

"אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימהם"

בפירוש רבינו עובדיה מברטנורא על המשנה, כתב: "אנשי דמים - בלעם נקרא 'איש דמים' שהפיל בעצתו עשרים וארבעה אלפים מישראל" (בעקבות העצה שהציע לבלק להחטיא את ישראל, נהרגו עשרים וארבעה אלף מישראל, כמבואר בסוף הפרשה). מתוך דבריו מובן, שפירש את דברי הפסוק "אנשי דמים ומרמה" על בלעם בעצמו (שהרי הוא הביא את העצה לבלק) ולא על תלמידיו. ויש להבין, מדוע הכתוב קורא לבלעם "אנשי דמים" בלשון רבים, ולא "איש דמים"? דבר נוסף הטעון ביאור, היכן מצאנו שבלעם היה גם "איש מרמה"?
ויש לבאר על פי מה שנמצא בכתבי האריז"ל, שלבן הארמי חזר בגלגול של בלעם הרשע. ולאור דבריו מתיישבים קושיותינו, בלעם נחשב גם לאיש מרמה, וזאת לאור ה"ניסיון" שצבר בכך בגלגול הקודם כשהחליף את משכורתו של יעקב אבינו עשרת מונים, וגם נקרא איש דמים בגלגול העכשווי, שהרי בעצתו נהרגו עשרים וארבעה אלף איש מישראל, ובנוסף על כך גם לבן הארמי היה "איש דמים" כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח, "פרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל", לכן נאמר "אנשי דמים".

לכרחה והצלחה

שיר בת אושרת
בן ציון בן מירב
אלג'ריה
בת מרים
מרים בת רות

לרפואה שלומיה

דודית
בת עמליה
יצחק בן חנה
ענת איליה
בת מרים

למחן שלום ברחמי רח

ציון חלפון
בן סולטנה
שירן נועה
בת אסתר
ת.נ.צ.ב.ה

למחן שלום ברחמי רח

לאה בת
סוליקה רביבו
ז"ל (הי"ד)
ת.נ.צ.ב.ה

למחן שלום ברחמי רח

חנה בת חפסה
ימנה בת חנה
ינית בת רחל
ת.נ.צ.ב.ה

דיון משפחתי עם הרב יצחק זילברשטין

שו"ת עם הרה"ג הרב אורן נזרית

שו"ת עם הרה"ג הרב בנימין חותה

הלכות צניעות

שאלה: האם מותר לאישה ללמוד נהיגה עם מורה גבר וכן גם לגבי בוחן של ססט? תשובה: יש להשתדל מאוד שאשה תלמד אצל אשה וגבר אצל גבר, ובמקום הצורך יש להקל.

שאלה: האם קיימת שמירת נגיעה בין אחים לאחיות? תשובה: אסור לחבק או לנשק את אחותו הגדולה ומעשה טיפשים הוא, אולם בלחיצת יד שאינה דרך חיבה לאחותו, מעיקר הדין יש להתיר, אולם אין להתיר לחיצת יד לשאר נשים אף כשאינה דרך חיבה.

שאלה: מאיזה גיל מתחיל איסור על האח של חיבוק ונישוק באחות והושטת יד. תשובה: איסור חיבוק ונישוק באחות, הוא מטעם הרגל עבירה, שהוא מגיל שלוש בבת ומגיל תשע בבן. והושטת יד שאינה של חיבה במי שהיא אסורה עליו (כגון אחות אשתו) אסורה מגיל שלוש, ובאינה אחות נאמרו בו שיעורים שונים ויש לאסור מגיל ששייך להרהר אחריה, והמחמיר מגיל שלוש בבת תבוא עליו ברכה.

"משפנתיה ישראל" (במדבר כ"ד, ה')

בְּתֵי כְּנֻסִיּוֹת, הַמִּיחָדִים לְשֹׁכְנֵי שְׂמֹנוּ שָׁם וּלְקַבֵּל תְּפִלַּת הַמִּתְפַּלְלִים. וְאָמַר 'מָה טֹבוּ' כִּי לֹא בִלְבַד הֵם מְטִיבִים לְעוֹסְקֵיהֶם בָּם אֲלָא גַם מְטִיבִים לְכָל הָאָמָה (ספירג).

בְּאֶחָד מִבְּתֵי הַכְּנֻסִיּוֹת בְּדְרוֹם הָאָרֶץ, הִסְתַּיְמָה הַתְּפִלָּה בְּהַשְׁתַּתְּפוֹ מִתְפַּלְלִים רַבִּים, וּמִדָּ לְאַחַר שֶׁיֵּצֵא אַחֲרוֹן הַמִּתְפַּלְלִים מִבֵּית הַכְּנֻסָּה, נַחַת טִל בְּהִיכַל בֵּית הַכְּנֻסָּה. בְּרַחֲמֵי שָׁמַיִם נִצְלוּ כָּלֶם בְּגַס מְפֻלָּא.

נִעְרְקָה עֲבוּדַת שְׂפּוּיָ בַּמָּקוֹם, וְלִקְרַאת הַשְׁלֻמָּתָה וְצִבְעֵת הַתְּפִלָּים מִחֲדָשׁ, קָם אֶחָד הַמִּתְפַּלְלִים וְהִצִּיעַ, שְׂאֵת אֶחָד הַתְּפִלָּים, שֶׁהִפָּךְ כְּלוּ מִפְּיָח מִחֲמַת הַטִּיל, כְּדַאי שְׂלָא לְצַבֵּעַ בְּחֻלְקוֹ, כְּדִי שֶׁיִּשְׁאַר בַּמָּקוֹם 'זָכַר לְנֶס' הַנּוֹרָא. "עַל גְּבֵי חֻלְקַת הַקִּיר הַמְּפֻחָה - הִצִּיעַ - נִתְּלָה שְׁלֹט שְׂבוּ יָצִין הַמְּאָרֶע הַנָּסִי, וְכָךְ יִצְחַח הַנֶּס וְיִתְקַדַּשׁ שְׂמֹנוּ יִתְבַּרַךְ."

אַחֲרַיִם טַעֲנוּ כְּנַגְדּוֹ, שֶׁאִין זֶה מְכַבֵּד לְהוֹתִיר כְּתֵל מִשְׁחָר בְּבֵית אֱלֹקֵינוּ...

וּבְאוֹ הַמִּתְפַּלְלִים וְשָׂאָלוּ: הָאֵם יֵשׁ לְקַבֵּל אֶת רַעֲיוֹן הַנִּצְחָת הַנֶּס עַל יְדֵי הַשְׂאֵרַת הַקִּיר הַמְּפֻחָה אוֹ לֹא? תְּשׁוּבָה:

מַעֲלָה עֲצוּמָה נֹדַעַת לְהִנְצַחַת וְזִכְרֵת הַנֶּס, אִוְלָם, אִין לְהַשְׂאִיר בְּבֵית הַכְּנֻסָּת קִיר מְפֻחָ מִשּׁוֹם כְּךָ, שֶׁכֵּן נֶאֱמַר בְּרַמְבַּ"ם (הל' בית הכניסה פ"א ה"א): "מִצְוָה מִן הַמְּבַחֵר לְחַזֵּק אֶת הַבְּנֵי וְלְהַגְבִּיהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וּלְרוּמָם אֶת בֵּית אֱלֹקֵינוּ, וּמִפְּאָרָין וּמִיַּפִּין אוֹתוֹ כְּפִי כְחֹן'" (ומדבריו נלמד לבית הכנסת, שְׁנִקְרָא 'מְקַדָּשׁ מַעֲט'). עוֹד מְצִינּוּ בְּרַמְבַּ"ם (סו"פ מ"ה מ"ה א"ס"ג מ"ז): "כָּל דְּבַר שֶׁהוּא לְשֵׁם הָאֵל הַטּוֹב, יִהְיֶה מִן הַנְּעִיבָה וְהַטּוֹב, וְאֵם בְּנֵה בֵּית תְּפִלָּה, יִהְיֶה נֶאֱמַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל". וְכֵן שְׁנִינּוּ בְּשׁו"ע ("א"ח ס"ו קנ"א ס"ט): "נוֹהֲגִים בְּבֵתֵי כְּנֻסִיּוֹת כְּבוֹד, לְכַבֵּדוֹ וְלְרַבְּצוֹ" (דְּהַיְנוּ לְנִקְוֹתֵם).

לְאוֹר הָאָמֹר נִלְמַד, שֶׁאִין זֶה כְּבוֹד לְהַשְׂאִיר בְּבֵית ה' קִיר מְפֻחָ כְּאֶנְדְרֻטָה, וּבְנֻדַי בְּבֵית הַמְּלָךְ לֹא יַעֲשֶׂה כְךָ, כָּל שֶׁכֵּן בְּבֵית מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּבָ"ה! וְהַלְכָה בְּדִינּוּ, שֶׁבְּבֵית הַכְּנֻסָּת אִין צְרִיךְ לְשַׂיַר אֲמָה עַל אֲמָה לֹא מְסֻדָּת וְזָכַר לְחַרְבּוֹ (בְּאוֹר הַלְכָה ס' ת"ק"ס). כָּל שֶׁכֵּן קִיר מְפֻחָם, שֶׁהִרִי זֶה נִגְדַּד כְּבוֹד בֵּית ה'.

וְיִשְׁנֹן דְּרָכִים אַחֲרוֹת פְּצִיד לְהַנְצִיחַ נֶס שְׂאֲרַע, וְאִין לְנוּ לְבָדוֹת מְלַבְּנוּ צוּרוֹת וְזָכוֹן הַנֶּס. הַדְּרָךְ שֶׁלְמַדּוֹ אוֹתְנוּ רְבוּתֵינוּ הִיא, לְעֲשׂוֹת כְּכָל שְׂנֵה סְעָדָה בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׂאֲרַע הַנֶּס, וְיַעֲזֵן בְּמִשְׁנֵה בְּרִנְיָה (ס' תרצ"ז ס"ב), שְׁמִי שֶׁנֶּעֱשֶׂה לוֹ נֶס, וְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה, אֲזִי הַסְעָדָה שְׂעוּשָׁה בְּשִׁבִיל הַנֶּס הִיא סְעָדַת מִצְוָה, מִשּׁוֹם שֶׁכָּל סְעָדָה שְׂעוּשָׁים לְזָכַר נִפְלְאוֹת ה', הִרִי הִיא סְעָדַת מִצְוָה!

לְסֻכּוֹם: אִין לְהַשְׂאִיר אֶת הַקִּיר הַמְּפֻחָ בְּבֵית הַכְּנֻסָּת, אֲלָא יֵשׁ לְצַבֵּעוֹ. וְרַאֲוִי לְעַרְךָ בְּיּוֹם הַתְּרַחֲשׁוֹת הַנֶּס מְדִי שְׂנֵה סְעָדַת מִצְוָה לְזָכוֹן חֲסִדֵי ה' וּנְפִלְאוֹתָיו.

הלכות בית כנסת

שאלה: ארון קודש של בית הכנסת שפירקו אותו להחליפו בחדש וכן תיבה מאבנים האם הישנים חייבים גניזה. תשובה: לספרדים אינם צריכים גניזה, ולאשכנזים צריכים גניזה.

שאלה: האם מותר להניח חבילת טישו בבית הכנסת על התיבה שעליה מתפלל החזן וקוראים עליה בתורה. תשובה: מותר ואם אפשר להניחו על מעקה התיבה עדיף אבל אינו מעכב.

שאלה: האם מותר להעביר ספר תורה מבית הכנסת למקום אחר וכיצד צריך לעשות כן.

תשובה: הרוצה להעביר ספר תורה מבית הכנסת למקום אחר כגון לבית אבלים או לבית חתנים, לספרדים מותר אף לצורך קריאה אחת בלבד בתנאי שהמקום שהספר יהיה מונח בו שיהיה מכובד ומתאים לכך, ובהובלת הספר תורה אין חובה שיהיו עשרה וטוב שיהיו מנין עשרה ולכן אם מוליכו בהצנע וכגון ברכב אפילו ביחיד מותר. ואם אין לו ארון מיוחד לכך יפסול ביום חול את הספר תורה על ידי שיטפסף שעוה או ידיק מדבקה על אות אחת מהס"ת בצורה שהאות לא תיראה ואז הספר יפסל ולאחר שיגיע למקומו יסיר השעוה ביום חול, או שיתיר ביום חול את רוב תפירת היריעה שבין חומש לחומש שאז הספר יפסל וכשיגיע ליעדו יתפרנו ויכשירנו. ולאשכנזים המנהג לקרא בספר תורה ג' קריאות ולא פחות.

לברכה והצלחה

מודדני זיפה
מודדני זב"ב
ליאוד זשיד
מודדני

לברכה והצלחה

חיים לוי זב"ב
דון דבקה
הודיה לוי
אלמוז לוי
בן שולמית

לרפואה שלימה

יוסף לוי
בן זיקטוריה
נועה בת יפה
דוד בן טטאניה

לרפואה שלימה

ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירדה מרים
בת רחל

לזיווג הגון

שירה
בת ציפורה
חיים בן זיוה

הלכות תענית

י"ז בתמוז

כך מספר ההיסטוריון "יוספוס פלביוס" על אותו מעשה [הובא בספר התודעה]: פעם אחת הלך אפוסטמוס, אחד מעבדי קיסר רומי, על יד בית חורון (בדרך המעבר מלוד לירושלים - "מעברות לוד") לפתע התנפלו עליו שודדים, בזזו אותו וכל אשר לו, וברחו. הנציב הרומאי קומנוס, שרצה להשליט סדר ולהעמיד את הדברים במקומם, חקר בדבר והגיע למסקנה כי אנשי הכפרים הסמוכים אשמים באירוע, כיון שלא רדפו אחר השודדים, ובכך כביכול שיתפו עימם פעולה. מיד צויה לחייליו לאסור את אותם תושבים ולהביאם לפניו. אחד מחייליו של קומנוס, כשכנס לאחד הכפרים, לקח משם ספר תורה, ובבזיון גדול קרע אותו והשליכו לתוך האש!

ה. הועמד צלם בהיכל

אחד ממלכי יהודה היה מנשה המלך [וי"א שזה היה מלך אחר], אשר הרשיע מאוד ומילא את ארץ ישראל בעבודה זרה. כל כוונתו הייתה להכעיס את ה', וביום י"ז בתמוז עשה מנשה צלם של עבודה זרה, והעמיד אותו דווקא בתוך ההיכל של בית המקדש. היה מנשה עומד ומשתחוה לו כשאחוריו כלפי היכל ה' ופניו כלפי הפסל. בגלל חטאיו המרובים של מנשה נגזרה גזירת החורבן (ארבע תעניות בהלכה ובאגדה)

הלכות תענית י"ז בתמוז

חובת התענית

כל הבריאים חייבים להתענות בארבעה צומות הללו, ואסור לפרוץ גדר. ואין הדבר תלוי ברצון הקהל.

זמני התענית

חייב התענית הוא מזמן עלות השחר עד צאת הכוכבים.

תנאי לאכילה בעלות השחר

הישן על מיטתו שינת קבע בליל התענית, וקם משנתו באמצע הלילה, אסור לו לאכול ולשתות, אפילו קודם עמוד השחר. אך אם התנה קודם שהלך לישון שבדעתו לקום עמוד השחר ולאכול, מותר לו לאכול עד עמוד השחר. וכל זה על פי הפשט, אך על פי הזוהר הקדוש אין לאכול גם על ידי תנאי.

מקלחת בצום

כל הצומות הללו מותרים ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשימי המטה, חוץ מתשעה באב. ומותר להתרחץ במים חמים בימי הצומות. והמחמיר תע"ב.

מעוברת

מעוברת, אינה מתענה בתענית שבעה עשר בתמוז, ושאר תעניות אלה. ומעוברת היא משעברו שלשה חדשים להרינה, ואם לא עברו שלשה חדשים והיא סובלת מהקאות או מיחוסים וחולשה רבה, מותר לה לאכול בצומות אלו, חוץ מתשעה באב. (ובפרט אם היא לאחר ארבעים יום להרינה).

מניקה

מניקה בפועל, פטורה מלהתענות בי"ז בתמוז. ואם פסקה מלהניק, ומרגישה חולשה, שהלידה גרמה לה לחולשה רבה, יכולה להקל שלא לצום כל עשרים וארבע חודש מהלידה. ואם מרגישה בעצמה שיכולה להתענות, תתענה (וכן הדין באישה שהפילה).

חולה שאין בו סכנה

חולה שאין בו סכנה פטור מלהתענות בכל הצומות הללו. ואפילו בצום תשעה באב אוכל כדרכו ואינו חושש, ובלבד שיאכל בצניעה. ורשאי לאכול בבוקר, כשיש צורך בכך, ואין צריך להתענות תענית שעות. וכל שכן שאין צריך לאכול ולשתות פחות מכשיעור. ואפילו חולה שנתפא אך עודנו חלש, כל זמן שיש חשש שאם יצום יחזור לחליו, פטור מלהתענות.

בעלי השמחה

חתן תוך שבעת ימי המשחה שלו, וכן אבי הבן, הסנדק, והמוהל, חייבים להתענות, ולא יפרשו מן הצבור. (ואם חל תענית י"ז בתמוז בשבת, ונדחה ליום ראשון, בין החתן בין בעלי ברית לא ישלימו תעניתם, אלא אחר חצות היום יאכלו כדרכם, מפני שיום טוב שלהם הוא).

אי"ה ביום חמישי יחול יום י"ז בתמוז יהי רצון שהיפכהו הקב"ה ליום ששון ושמחה אמן.

חמישה דברים קשים ארעו לאבותינו ביום זה לאורך ההיסטוריה:

א. נשתברו הלוחות

הפורענות הראשונה שארעה ביום י"ז בתמוז, התרחשה בתקופה שבה היו אבותינו במדבר לאחר יציאתם ממצרים. עם ישראל חטאו בחטא העגל, ובעקבות כך השתברו הלוחות שהוריד להם משה מן השמים.

מה היה חטא העגל? כידוע כי מתן תורה היה ביום השישי לחודש סיון. יום למחרתו בשביעי בסיון, עלה משה רבנו להר סיני כדי ללמוד מפי הקב"ה את כל פרטיה ודקדוקיה של התורה, וכן לקבל את "לוחות העדות", שעליהם חקוקים עשרת הדברות. לפני עלייתו אמר משה לישראל: בסוף ארבעים יום, אני בא ומביא לכם את התורה! עם ישראל חישבו את הימים, והגיעו למסקנה שביום ששה עשר בתמוז אמור משה לרדת. טעו הם בחישוב הימים, שכן החשיבו גם את יום י"ז בסיון בתוך מנין הארבעים יום. לאמיתו של דבר יום זה אינו נכלל בחשבון, ומשה צריך היה לרדת רק ביום י"ז בתמוז.

בששה עשר בתמוז ציפו עם ישראל בקוצר רוח לבואו של משה, אך משה לא הגיע. בא השטן וערבב את העולם, והראה דמות חושך ואפילה, דמות ענן וערפל. אמר השטן לבני ישראל: משה רבכם - היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להם: הגיע הזמן שירד - ולא ירד! אולם הם לא שמו לב לדבריו. "ודאי מת הוא", הוסיף השטן להטעותם, אולם גם אז לא שמעו לדבריו. עד שהראה להם השטן דמות מיטתו של משה פורחת באויר, ואז נטרפה עליהם דעתם.

ירד משה ועיניו חשכו לנגד המחזה שנגלה לעיניו. עם ישראל נכשלו בעבודה זרה - ארבעים יום לאחר קבלת התורה! לוחות הברית שהיו בידו, נעשו לפתע כבדות מאוד. האותיות הקדושות שהיו חקוקות בהן לא יכלו לסבול מעשה נורא כזה, ופרחו באויר. זעק משה רבנו מתוך שברון לב: מה חשיבות יש לה לאיגרת שאין המלך חתום עליה?! כלומר: מה החשיבות שיש ללוחות הברית, אם האותיות הקדושות פרחו מהן? הרי משה רבנו את הלוחות והשליכם מידו.

ב. בוטל התמיד

בימי חורבן הבית הראשון, לאחר שנבקעה העיר בט' בתמוז, המשיכו הכהנים להתבצר בבית המקדש, והקריבו את קרבן התמיד מידי יום ביומו במשך שמונה ימים. אולם ביום י"ז בתמוז כבר לא השיגו כבשים ובוטל קורבן התמיד. היתה בכך פורענות גדולה לעם ישראל, שכן קורבנות התמיד היו מכפרים על העם, וכאשר בוטלה כפרה זו, נותרו ישראל מחוסרי הגנה רוחנית.

ג. הובקעה העיר

בחורבן הבית הראשון הובקעה העיר בט' בתמוז, וקבעו אותו חכמים ליום של צום. אולם כאשר, בזמן בית המקדש השני, הובקעה העיר ביום י"ז בתמוז, החליטו חכמים ובראשם רבן יוחנן בן זכאי, להעביר את הצום מיום ט' לחודש ליום י"ז לחודש, כיון שחורבן בית שני חמור יותר, שהרי חורבן בית המקדש הראשון, נתקן בזה שנבנה מחדש כעבור שבעים שנה, ואילו בית המקדש השני לא נבנה שוב עד ימינו אנו.

חומות רבות הקיפו את ירושלים והובקעו על ידי הרומאים, אולם ביום זה הצליחו הרומאים לפרוץ את "מבצר אנטוניה", הנמצא בצפון מערב הר הבית, ומהווה הגנה מרכזית על בית המקדש ועל העיר כולה. ברגע שנבקע מבצר זה, נוצרה דרך אל הר הבית, נכנסו החיילים הרומאים והתחילו להתקיף את בית המקדש עצמו, עד ששרפוהו ביום ט' באב.

ד. שרף אפוסטמוס את התורה